

פרשת ויצא

תשפ"ז

גיליון 287

א לעבטיגער שבת

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא

עשר בשביל שתתעשר

מעשרות וצדקה גילוי האמונה

בליקוטי הלכות (פיקדון וד' שומרים ג יד): מרבה להרחיב בדברים עמוקים על ענין האמונה בתוך חלל הפני - בראשית הבריאה, ומקשר זאת לפרשייתנו - גם על ענין הבטחה של יעקב אבינו במעשרות.

וכה הם תורף דבריו: אבות העולם עיקר גיגעתם ועבודתם היה רק בשביל לגלות האמונה הקדושה בעולם. כי אז הי' קודם מתן תורה הייתה הקדושה נעלמת מאוד והיה כל העולם אז בבחינת חלל הפני, והם בחזק אמונתם ועבודתם גילו ופרסמו שגם בחלל הפני גם שם נמצא השי"ת והמשיכו אמונה בעולם.

וזהו "ויפגע במקום" - אין פגיעה אלא תפילה, היינו שהמשיך את האמונה. וזה המקום היה מקום הבית המקדש מקום קודש קדשים נקודת האבן שתייה כשרז"ל, רק שאז הייתה עדיין הקדושה נעלמת ולא הי' שום אדם יודע ממנה כי"א יעקב ע"י חזק אמונתו נתגלה לו סוד נקודה זו שהוא נקודת האבן שתייה הנעלמת במקום - שהוא נקודת האמונה, שע"י זוכים להאמין ולידע שגם שם בבחינת חלל הפני נעלם השי"ת.

ויעקב אבינו ראה ששם אי אפשר לעמוד בשום שכל כ"א באמונה כי שם צריכים רק בחינת שינה - הסתלקות המוח וסומכים רק על אמונה לבד. וזהו "וילן שם כי בא השמש", שמש הוא השכל - שראה ששם נסתלק השכל ואי"א להבין בשכל בשום אופן כ"א באמונה לבד שהוא בחינת לילה בחינת שינה הסתלקות המוחין.

וזהו "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", היינו שלקח כל הקושיות הבאים מחלל הפני שהם בחינת אבני נגף והכניס כולם לתוך אמונה כדי לבטלם שם ע"י אמונה. וע"כ כשהקניץ יעקב משנתו: נדר נדרו, ועיקר נדרו היה "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך", שנדר ליתן צדקה ומעשר, שהוא מצוה הנעשה בממונו, וכמובא שם בהרחבה - שעיקר תיקון האמונה הוא ע"י הממון שנותנים בשביל השי"ת.

אמרו עליהם על חסידי ברסלב מהעיר טרהוויץ שבאוקראינה שהיו מפרשים כל כך הרבה לצדקה, עד שאמרו עליהם שאין מחלקים מעשר מממונם, אלא משאירים מעשר לעצמם ומחלקים שאר ממנו לצדקה. נהדר גם אנו במצווה זו ונרוויח רבות. נלך בדרכיו של יעקב אבינו בפרשתנו: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" - ככלי לקבלת השפע והברכה.

שירת הפרשה

"וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֶשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ"

וְהִרְקִיתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִּי הִתְנוּב מִבְּטִיחָךְ.

זְכוֹר נִזְכֵּר שְׁתַּמְעָשְׂרוֹת מַעֲשִׂיךְ הִמָּה
בְּרָכָה וְהַעֲלָחָה מִכְּנִיסִים בְּפִרְסָה.

נְתִינָת מַעֲשִׂיכָה הִם בְּעָצֶם עֲבוֹרָךְ.
הַקְבִּי"ה כְּבָבְכֹל שְׁתֵּן בְּדִיחָךְ.

מִמְשִׁיכִים בְּהִנְהָגָה זוֹ אֶת הָאֱמוּנָה הַתִּמָּה
שֶׁפֶע שְׁמִים לְמַהֲדָרִים בְּמַעֲשִׂיכָה פְּהֻלָּה.

מעשה באדם אחד עשיר - מספרים לנו בעלי התוספות במסכת תענית (ט). - שהייתה לו שדה שעשתה אלף כור, והיה אותו עשיר נוטל מאה כורין למעשר, ומפריש כל שנה ושנה, וכן עשה כל ימיו.

בסוף ימיו קרא לבנו ואמר לו: 'בני! דע לך ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין; היזהר שתפריש מאה כורין כאשר עשיתי'. מת אותו האיש ועמד הבן במקומו, ועשתה השדה אלף כורין כאשר הייתה עושה בחיי האב, והפריש ממנה הבן מאה כורין.

בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשרותיו עולים לו להון תועפות, והחליט שלא להפריש יותר. לשנה האחרת נתמעטה השדה ולא עשתה כי אם מאה כורין. נצטער על כך, ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר; באו כולם אצלו מלוכשים לבנים ושמוחים. אמר להם: 'כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי'. אמרו לו: 'וכי נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת, ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב. בוא וראה כי מתחילה כשבאה השדה לידך היית בעל-הבית, והקב"ה כהן - שהיה מפריש המעשר חלקו ליתן לעניים, ועכשיו שלא הפרשת חלקו, לא היה הקב"ה בעל הבית, ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהייתה עושה מתחילה'.

הבטחה זו בעצם מפי הקב"ה בעצמו כביכול לנותני צדקה ומעשרות הובטחה: 'הביאו את כל המעשר לבית האוצר, ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות-אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די'.

הסתפקות ושמה בחלקו

"עשר בשביל שתתעשר" - דרש רבי יוחנן מן הפסוק: 'עשר תעשר' - המעשר מעשיר את האדם. בכוחו ובזכותו ברכה ושפע הוא מקבל בנכסיו.

הרבה גוונים יש לה לעשירות. ההבטחה על העשירות אינה מתבטאת רק בהגדלת הונו ורכושו הרב של האדם.

בליקוטי מוהר"ן (תורה רכ"א) כותב: שהעשירות שחכמינו הבטיחו לאיש שמעשר, כוללת גם את מידת ההסתפקות במעוט והשמחה בחלקו.

"וזהו כוונת חז"ל על הפסוק: 'ובחנוני נא בזאת...' עד בלי די - עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. כי הרי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי אם יש לו מנה רוצה מאתיים, אך לעומת זאת - המקפיד על מעשרותיו, יש לו הסתפקות במה שברשותו, וזוכה הוא לומר 'די'."

וכן עוד שם במעלת המעשר: על ידי שנותני מעשר ניצול משונאים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו... וזה בחינת (ישעיה נ"א): 'ובצל ידי כסיתיך' שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו. ויעוין בספר 'חיי מוהר"ן' (תצא) שמאריך שם בענין הנהגות בצומות ועוד - שציווהו רבינו לרבי נתן. ובתקופה מסוימת בין הנהגות שציווהו היה בענין ההידור במצוות מעשר: "...ולחשתדל ולהתאמץ בכל עוז במצווה זו בכל מה דאפשר. וגם אחר שפטר אותי מהתעניתים דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל, ואמר לי: שאני צריך גם עתה להיזהר בזה בכל עוז..."

פניני פרשה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כ"ח י')
"באר", רומז על הצדק - "באר חפרה שרים".
"שבע" בחינת שבת - צדק. "אנת הוא שבת דכולי יומי" (זוה"ק). עצם ההליכה וההתקרבות לצדק מסיר את החרון אף. וזהו: "וילך חרנה" שהולך ומסתלק החרון אף ונמתקים הדינים והגבורות. וכמובא בספר המידות (המתקת דין מ"ח) "ע"י שבת אל הצדק, ביאתו בעצמה יכולה להמתק הדינים".

"והנה סלם מצב ארצה" (כ"ח י"ב)

ב'מדרש' שלקח י"ב אבנים כנגד י"ב שבטים שעתידים לצאת ממנו. ואפ"ל שגם בסולם זה שראה יעקב מרומז ה"ב שבטים, כי "והנה סלם מצב ארצה" (עם התיבות והכולל), בגימטריא: ה'דאשי תיבות' של שמות י"ב שבטים (עם הכולל).

"והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (כ"ח י"ב)

בתיבת סלם מרומז עסק ולימוד התורה, ס' - תורה שבע"פ ששים מסכתות. מ' - תורה שבכתב - ארבעים יום שניתנה תורה. ל' - כלליות התורה שמסתיימת באות ל' "לענין כל ישראל" - הכל הולך אחר הסיום. סלם מוצב ארצה אך ראשו מגיע השמימה.

"אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים" (כ"ח י"ז)

אפ"ל שבתיתב "שער" מרומז כל השלשה בתי מקדשות שבינה במקום שיעקב אבינו שכב. אות: ש' כנגד בית ראשון שנבנה ע"י שלמה. אות: ע' כנגד בית שני שנבנה ע"י עזרא הסופר. (כן אפ"ל על בנינו לאחר ע' שנים של גלות). וכן הוא במד"ר (בר"ר פס"ט ז') שיעקב אבינו ע"ה ראה בית המקדש בחורבנה - כנגד ב' בתי מקדשות. אות: ר' כנגד מה שנאמר בשיר השירים "מאתיים לנוטרים את פירי" ויעוין במפרשים שזה סובב והולך על הגאולה העתידה בביהמ"ק השלישי. כן אפ"ל שהמילוי של האותיות תיבת 'שלישי' (עם האותיות והכולל) הם גימטריא 'מאתיים' אות: ר'.

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כ"ט א)
ברש"י שנעשה קל ללכת, 'יעו"ש'. ונוכל ללמוד מכאן שיש מצוה לרוץ לדבר מצוה, כמובא - שהרי הלך לחפש את זיוונו.

"ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" (כ"ט י')
"אבן" רומז על לב האבן. "באר" רומז על "תורה ותפילה". תורה - אין מים אלא תורה. תפילה - עפ"י דברי הפסוק: "פתח צור וזיובו מים" (ליק"מ כ').

האבן נראית בהתחלה כמשה כבד, המניעות והקשיים נראים כאבנים וכמכשלות שאי אפשר להתגבר עליהם, אולם כשניגשים רואים שיש כן בידי האדם הכוח להתגבר עליהם. כשיעקב - איש הישראלי ניגש לבאר לתורה ותפילה וחפץ באמת

המשנה פניני פרשה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו זי"ע

"ויחלם" (בראשית כח י"ב)

גילוי התורה בליקוטי מוהר"ן בחלומי של רבי שמואל אייזיק

תורה ב' בליקוטי מוהר"ן נאמרה מפי רבינו ע"י סיבה של תלמידו הרב ר' שמואל אייזיק. היה זה עוד קודם התקדמותו של מוהר"ן, חלם לו לאחד מגדולי תלמידיו רבינו - רבי שמואל אייזיק חלום; שהיה באיזה יער גדול עד למאוד, ולא ראה את הדרך לצאת משם לחזור לביתו. ופגע בו איש אחד שחגור בחרב וחדה שיש לה ב' פיות הנקרא שארפין, ונחרד מאוד. אך האיש הלך והיה מראה לו סבר פנים יפות, ואמר לו: אל תפחד, לך אתי. והלך עם זה האיש עד שבאו לבית גדול ביער, ואמר לו שיכנס לבית הזה, ושם יש הרבה חרבות קטנות מחרבי, ויש לך רשות ליקח ג"כ מהחרבות קטנים, אך תדע איך להתנהג אתם בדרך ממוצעת.

כשנכנס לשם, ראה שיש שם זקן אחד, ואמר לו: אי אפשר לך ליקח מפה שום חרב, עד שתרגיש בעצמך שאתה מנוקה מכתמים בגופך ובקדושתך, ותדע איך לאחוז החרב שתיטול מפה.

בתוך כך סבבו אותו עננים כפולים ומוכפלים בשכחות גדול, ודחף אותו הזקן לחוץ לביתו, ואמר לו עוד אין אתה מוכשר לזה מחמת העננים, אך אם תוכל לבוא ליער בתוך בנין מפואר - שיש שם אומן כזה שהוא ממחך החרבות הקטנים, וגם אפילו החרב הגדול של האיש שראית שהוא יודע בטוב איך לאחזה אפ"כ מוכרח ג"כ לחדד חרבו אצל האומן הזה, אך מי יודע אם האומן יתן לך פתחו שתכנס אצלו. וכל זה היה בחלום. ובתוך כך הקיץ משינתו, ונבהל מאוד ונקפד לבו עד למדי מזה, וזה היה בתחילת התקדמותו לאדמו"ר, ומגורו בעיר דאשיב אדמו"ר ישב אז בעיר זלטיפאלי, ומרחק רב הוא.

על אף שרבי שמואל אייזיק היה עני מדוכא, אך גמר בדעתו תיכף שמוכרח להיות על זה אצל האדמו"ר, ועשה מה שעשה וקיבל סכום על הוצאות, וביתר הלך רגלי, וזה היה בחורף עד שבא לזלטיפאלי, ולא היה יודע היכן דירתו של אדמו"ר, עד ששאל לאחד היכן דירתו, ואמר לו מה לך אצלו הלא מחלוקת גדול עליו בעיר, ונזכר מה שאמר לו הזקן: מי יודע אם תוכל לפתוח שם שתוכל לכנס אצלו, עד שבא לבית אדמו"ר והיה שם הפתח סגור, ודפק דפיקות הרבה עד ששמע קול דממה דקה מאחורי הדלת שאדמו"ר לו, אתה שמואל אייזיק, אין כעת אפשרות לפתוח לך בשום אופן, ועמד שם בערך שעה, ובכה בקול ובלב נשבר כזה, ופתח לו - ואמר לו הלא אמרו לך עוד בביתך מי יודע אם תוכל לכנס, אך קיימתי: כל השערים ננעלו ושערי דמעות שבכית כל כך לא ננעלו.

והבין שאדמו"ר יודע מהחלום שלו, ונתיירא לספר לו, ובתוך כך אמר לו אדמו"ר: הלא עננים רבים סבבו, ונבהל ונשתומם רבי שמואל אייזיק על זה, על רוח הקודש כזה, עד שלא היה יכול לפתוח פיו לדבר אפילו דיבור אחד לפני אדמו"ר מחלומי. ואח"כ באו עוד מקורבים על שבת קודש מעיר מעדועדיבקע, ואדמו"ר גילה תורה ב' "ואמר אל הכהנים". ומי שעיין היטב בהתורה הזאת יבין את החלום, שבהתורה מובא מהחשב של משה ויעדו, והעיקר שכולם באים להאומן הזה עם החרבות לחדד, ואפילו האיש עם חרבו הגדול שיועד איך לאחזה מוכרח לבוא להאומן הזה עם חרבו. ומרומז קצת ב"סיפורי מעשיות" מהבחור שהיה אוחז חרבו וקשתו בידו להציל עצמו מהחיות וכי'....

ומאז והלאה נתקשר אל אדמו"ר, והעיקר בעבודות התפלה עד שכמעט נתקיים אצלו מה שזמבא בגמרא: ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, כידוע בין אנ"ש הזקנים מעסק תפילות בכוונות גדולות (ע"פ טובות זכרונות)

רפואה בזכות החלום

הייתה זו בת רבנו, שבה פעם רבנו הקדוש לביתה לבקרה, כי הייתה חולה מאד, וישב אצלה רבנו בצער גדול ונרדם, ובה אליו הבעל-שם-טוב בחלומי ואמר לו: "מה אתה כל-כך בצער?" אמר אליו: "הלא בני כל-כך חולה".

אמר לו הבעל-שם-טוב: "הלא כתוב בתהלים" מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולירעו עד עולם. פירוש: מגדיל ישועות מלכו - מאן מלכי רבנו, 'ועושה חסד' השם יתברך עושה חסד למשיחו, למי שמשיח ומספר מהם לדוד ולירעו עד עולם, זהו רבנו ויוצאי חלציו, שבאים מזרע דוד המלך עליו השלום. וסיפר לה אז רבנו מעשה מהרב מהרש"א, ונתפרסם גדולים.

הדפיס את הספרים עקב החלום

היה זה החסיד ר' נחמן מטולטשין המכונה בשם 'נשקע', הדפיס בעיר חרקוב את הספר "סיפורי מעשיות", וכן את הסדור עם ההוספות הנקראים בשם "דרך החיים", שהם קיצור הלכות פסוקות לכל ימות השנה בשפת האידיש המדוברת. ומחמת האיסור שאסרו השלטונות הקומוניסטים להדפיס ספרי יהדות היה חייב לנסוע לחארקוב למשרדי הצנזור, לבקש אישור על הדפסתם, אף-על-פי שלא היה שום שכל שאכן יקבל את האישור. מה גם שרבים מנעוהו מכך מאד באמרו לו: אל תלך לבקש את האישור כי מסתכן אתה בסכנה חמורה, עד כדי שילוח לסביר לכלי חזור, כי אף להדפיס סתם ספר קדוש היה אצלם לדבר חמור מאוד מאוד, בוודאי סידור המצורף לזה הלכות ליום יום.

בלילה שלמחרתו היה צריך ללכת למשרד הצנזור עבור קבלת האישור, חלם שראה את סבו מוהר"ן, וכן את אביו רבי דוד בעד עם עוד שני בני דודים שלו, וראה איך מוהר"ן ז"ל מוזג יין גבוע ועותן לזה מעט ולזה מעט, ופנה הם אליו מוהר"ן ואמר לו: נחמן, חי יעזור לך! דבר זה עודדו וחזקו, ולמחרת נגש למשרד הצנזור ובקלות נתנו לו את הרישיון, אף-על-פי שבעת הליכתו הספידוהו חבריו שהנה חולך הוא לבלי שוב...

מן הספר שהיה ישיב העדרים | פוח של ביחד

ילדים קרים: זה השבוע אנו קוראים בפרשה על יעקב אבינו שראה שלשה רועים - שממתינים ליד הבאר, עד שיתאספו כל הרועים, ואז יגללו ביחד את ה"אבן" הגדולה מפי הבאר.

מספור זה: אנו לומדים את "פוח הרבים" שלא יכלו להסיר את האבן - רק כשכלם התאספו ביחד ואז הרימו אותו ושתו את המים.

הבאר - מובא בספרים הקדושים, ורמזה לתורה הקדושה - באר מים חיים, ולפעמים מנח אבן על אותה באר - הלב שלנו קשה - אין חשק והתלהבות ללמוד התורה, הלמוד קשה עלינו כמו אבן. ואז מהי העצה - להיות ביחד, ללמד עם עוד חברים טובים, להתחבר ללומדי תורה, לא להיות לבד, להיות שתפים לחבירה טובה, לבא לבית הקנסת - בזמן שיש שם עוד צדיקים שישיגים ולומדים. כל זה נותן לנו את הכוח להתחבר לנצימות תורתנו הקדושה.

המדרש אומר: שגבעול קש אחד - כל אחד יכול לשבר בקלות. שני גבעולים כבר יותר קשה, וכשיש אגדה שלמה של קשים אי אפשר לשברו בידיים. אפילו שזה סך הכל קבץ של קשים דקים, אך מפיין שהם ביחד הם אינם נשברים, וזהו קבץם פוח וזכות הרבים, פוח ה"ביחד" - שאף שכל אחד לעצמו - אולי הוא חלש, אך ביחד ממשיכים פוח גדול, פוח של רבים.

המניין אומרים: דאינו דומים לחיד העושה מעון לרבים העושים. פי הרי בהבירה יש זכות הרבים, יש שפתות, וזכותם של רבים העושים את המצוות.

בל נהיה בודד, נתחבר לרבים, לחברים טובים, לאנשים טובים, ובכך יגבר פוחנו בהרבה מאוד.

"ויגל יעקב את האבן מעל פי הבאר" (כ"ט י)
"ויגל" - לשון "גילה - שמחה" - בכוח השמחה מגוללים את לב האבן.

ענת הפעם ילוח אישי אלי כי ילדתי לו בנים על כן קרא שמו לוי (ל כ)
אפשר לומר בהקדם, על פי דברי חז"ל (תענית לא. כתובות נט: ומובא בספר המידות) "אין אשה אלא לבנים", וכן "שבפחות מג' שנים לא הוי חזקה" (בבא בתרא). וזה המרומז כאן בדברי לאה, שלאחר שילדה ג' בנים אמרה: "הפעם ילוח אישי אלי שכבר יש לה את החזקה של ג'.

והמשך דבריהם במסקנת הסוגיא, וכן פוסקים הר"ף והרא"ש, שהטעם שג' שנים הוי חזקה לשיטת רבא, ששנה ראשונה ושניה "מיזדח אינש בשטרי טפי לא". וזהו לוי מלשון הלוואה - רמז על שטר הלוואה.

גם "לוי" הוא מלשון לוי שג' שנים אדם נתלווה עם שטרו ושומר עליו.

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כט, א)

בפירוש רש"י ובמד"ר, כבר הקשו ודקדקו על לשון זה "וישא יעקב רגליו" הרי כבר כתוב בהמשך "וילך ארצה בני קדם" ועיין שם מה שתיאר.

ואפ"ל על פי המובא בקריעת ים סוף "ויסע משה את ישראל מים סוף" ובמכילתא: שהסיען 'בעל כרחו' מכיון שהיו עסוקים בבית הים, לכן גם בכאן, לאחר החלום וההתגלות האלוהית שהיה ליעקב בחלומי היה קשה לו ליעקב להיפרד ממקום קדוש זה והיה נצרך לעבודה מיוחדת, לכן נכתב "וישא יעקב את רגליו" לשון נסילה ומשא.

עוד יל עפ"י המובא בגמ' (סוכה מט:) על עליה לרגל "מה יפו פעמיותי של ישראל בשעה שעולין לרגל" ולכן לאחר שנפרד ממקום המקדש מודגש יופי זה שנשא את רגליו ופסיעותיו.

עוד יל ש"אשה" הוא בחינת "רגלין", וכמובא בזוהר (וירא ק"ב) על הפסוק "רגלי חסידיו ישמור דא איתתא". וזה: וישא יעקב את רגליו שהלך לחפש את זיווגו בחרן.

עוד יל עפ"י דברי חז"ל בעירובין (דף י:) וכן נפסק בהלכה שהמתפלל צריך שיכונן את רגליו, שנאמר "ורגליהם רגל ישרה" וכאן לאחר שסיים תפילתו ועמידתו לפני הש"ת **הרים ונשא את רגליו.**

"וישא את קלו ויבך" (כ"ט, י"א)

ברש"י, 'לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה'. ואפ"ל "מערת המכפלה" (עם ב' התיבות) גימטריא: "וישא את קלו ויבך".

"וירא והנה באר בשדה" (כ"ט, ב')

אפשר לומר שר"ת של "וירא והנה" עולה במספר י"ב, כנגד י"ב שבטי קה, שכאן הייתה תחילת מציאת זיווגו של יעקב ותולדותיו. והר"ת של "באר בשדה" הם ארבע כנגד ארבע אימהות ובהמשך הפסוק: "והנה שם שלושה עדרי צאן" רומז על שלושת האבות. וזהו: "ומן הבאר ההוא ישקו העדרים" - ללכת בדרכי אבותינו ואמותינו - הרמוזים כאן.

ההתקדמות והניצחון תלויים במחשבה בהירה, ובמהלכים נכונים של הסתכלות לעתיד!

